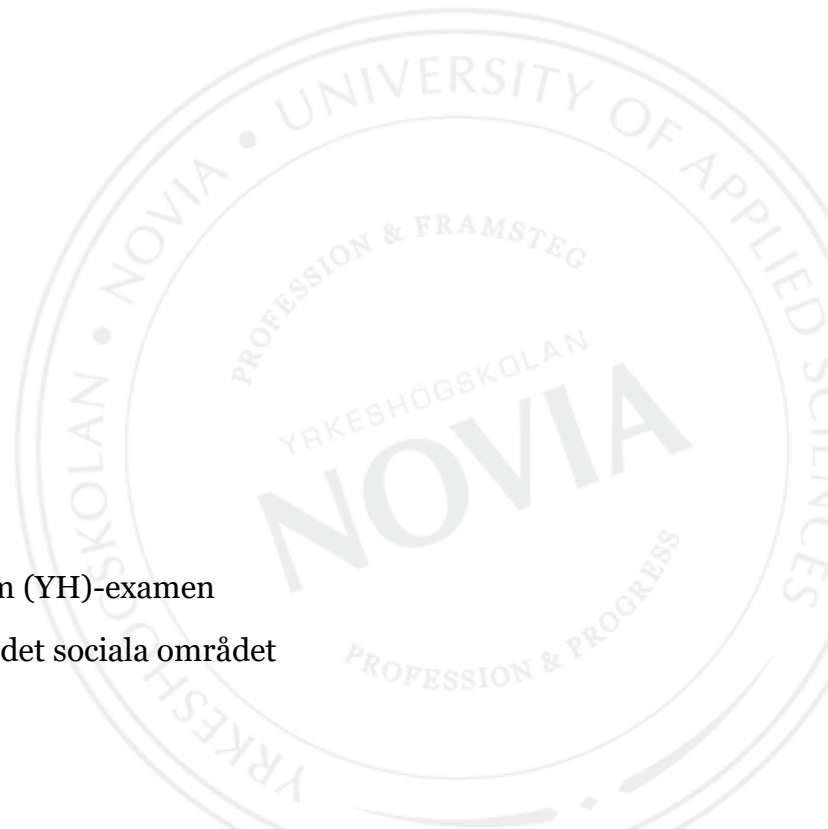

Mobbningsförebyggande arbete inom daghem

En kvalitativ studie om hur pedagoger i daghem förebygger mobbning samt ingriper när mobbning förekommer

Christin Sjöberg

Examensarbete för Socionom (YH)-examen
Utbildningsprogrammet för det sociala området
Vasa 2016

EXAMENSARBETE

Författare: Christin Sjöberg

Utbildningsprogram och ort: Det sociala området, Vasa

Inriktning/alternativ/Fördjupning: Förskolepedagogik och metodik

Handledare: Carita Blomström och Ralf Lillbacka

Titel: Mobbningsförebyggande arbete inom daghem

- En kvalitativ studie om hur pedagoger i daghem förebygger mobbning samt ingriper när mobbning förekommer

Datum 24.5.2016

Sidantal 39

Bilagor 1

Abstrakt

Syftet med detta lärdomsprov är att behandla vilka metoder, tillvägagångssätt samt program som används av pedagoger i olika daghem för att förebygga mobbning samt för att ingripa när mobbning förekommer bland barnen.

Frågorna som behandlas i detta arbete är hur daghemspersonalen förebygger mobbning i daghemmet? Hur ingriper man i daghemmen vid mobbningssituationer? Hur gör man för att säkerställa att mobbningen har fått ett slut?

I teoridelen behandlas det allmänt om mobbning och det undersöks huruvida mobbning förekommer bland småbarn. En stor del av teoridelen handlar också om olika metoder och förhållningssätt som kan tillämpas i arbetet i daghemmet för att arbeta mobbningsförebyggande.

I undersökningen har personliga intervjuer gjorts med pedagoger som arbetar i daghem. Där framkom det bl.a. att diskussioner med både barn och föräldrar är viktiga i både det mobbningsförebyggande arbetet samt när man ingriper i mobbningssituationer. Även att vara uppmärksam och lyhörd i barnens samspel är ett viktigt förhållningssätt för att kunna förebygga samt ingripa i mobbning. I uppföljningen efter mobbningssituationer är det också viktigt att vara uppmärksam, för att säkerställa att mobbningen har fått ett slut.

Språk: Svenska

Nyckelord: Mobbning, förebygga, daghem, barn

BACHELOR'S THESIS

Author: Christin Sjöberg

Degree Programme: Social Welfare, Vasa

Specialization: Pre-school pedagogy and methodology

Supervisors: Carita Blomström and Ralf Lillbacka

Title: Prevention of bullying in day care centers

- A qualitative study of how pedagogues in day care centers prevent bullying and intervene when bullying occurs.

Date 24.5.2016

Number of pages 39

Appendices 1

Abstract

The purpose of this thesis is to study which methods, procedure and programs pedagogues use in day care centers to prevent bullying and intervene in bullying situation among children.

In this thesis there is answers on questions like what do the pedagogues in day care centers to prevent bullying? How do they intervene when bullying occurs in day care? How do they ensure that the bullying has got an end?

The theory part consist facts about bullying and it clarify if bullying appears among children under school age. It also include methods that prevent bullying in day care centers.

In the survey personal interview with pedagogues (who works in day care centers) has been done. The answers in the survey showed that discussions with children and parents is important in the work to prevent bullying and also when bullying occurs. It is very important to be observant to children's ensemble to be sure that the bullying has got an end.

Language: Swedish

Key words: Bullying, prevent, day care center, children

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Allmänt om mobbning	3
2.1	Verbal mobbning	3
2.2	Fysisk mobbning.....	4
2.3	Social mobbning	4
2.4	Mobbningens utveckling genom åren.....	5
2.5	När barn blir retade	5
2.6	Att skilja mellan bråk, konflikter och mobbning	6
2.7	Alla har behov av tillhörighet	6
3	Mobbaren	7
3.1	Det som driver mobbaren	8
3.2	Könsskillnader	10
4	Den mobbade.....	11
4.1	Varför ett barn inte berättar om mobbning	11
5	Mobbning bland småbarn.....	13
5.1	Mobbning förekommer bland barn i daghem	13
6	Att förebygga mobbning	15
6.1	Vad innebär mobbningsförebyggande arbete	15
6.2	Innehållet i handlingsplanen	17
6.3	Att ingripa i mobbningssituationer	19
6.4	Mobbningsförebyggande program.....	21
6.5	En trygg samvaro	23
6.6	Metoder och förhållningsätt för att förebygga mobbning.....	24
6.6.1	Sociala och emotionella färdigheter	24
6.6.2	Leken	25
6.6.3	Beteende- och moralföstran.....	26
6.6.4	Jämställdhet i daghemmet	27
7	Empiriskdel	29
7.1	Undersökningsmetod	29
7.2	Respondenterna.....	30
7.3	Sekretessfrågor.....	30
8	Resultatredovisning.....	31

8.1	Åldern på barnen som pedagogerna arbetade med	31
8.2	Har mobbning förekommit bland barnen på din arbetsplats?.....	31
8.3	Exempel på hur man förebygger mobbning vid daghem.....	32
8.4	Att ingripa vid mobbningssituationer på daghemmet.....	34
8.5	Uppföljning efter mobbningssituationer	35
8.6	Handlingsplan mot mobbning.....	35
9	Kritisk granskning och slutdiskussion.....	37
	Källförteckning.....	40
	Bilagor	42

1 Inledning

Mobbningshandlingar är något som kan förekomma var som helst och när som helst. Vid arbetet, vid olika fritidssysselsättningar, i skolan och även i daghemmen förekommer det mobbning. De flesta individer har i något skede i sitt liv blivit utsatta för mobbning.

Mobbning är när en person utsätts upprepade gånger för kränkande beteenden och handlingar från någon annan eller några andra. Mobbaren skapar en maktposition och offret hamnar i underläge som gör att han/hon inte kan försvara sig själv.

Det mobbningsförebyggande arbetet i daghemsmiljön kan innebära olika tillvägagångssätt som påverkar så att mobbning inte över huvud taget skall äga rum och utvecklas bland barnen. Med andra ord är det en betydande uppgift som personalen vid ett daghem har.

Genom att ingripa när mobbningen förekommer tar man första steget för att få en början på ett slut av mobbningen. Att ingripa i mobbning innebär att man visar att ett visst beteende inte är acceptabelt mot andra och man skall alltid ingripa i sådana situationer. Mobbningshandlingar är en slutprodukt av något som mobbaren bär på inombords och det är offret som får ta smällen. Att få ett slut på beteendet som kränker och sårar andra kan vara mycket svårt, men det är så otroligt viktigt.

Syftet med detta arbete är att få svar på hur pedagogerna vid daghem förebygger mobbning. Visst finns det modeller och strategier att gå efter för att jobba så förebyggande som möjligt. Används modellerna och strategierna i det verkliga arbetslivet eller har daghemspersonalen utformat egna modeller och sätt som de tycker ger bästa resultatet och som passar bäst för dem för att nå en så mobbningsfri miljö som möjligt? Hur ingriper pedagoger i daghem när mobbningshandlingar förekommer och hur uppföljer pedagogerna efter mobbningen för att säkerställa att det kränkande beteendet har fått ett slut? De centrala frågeställningarna i arbetet är:

- Hur förebygger man mobbning vid daghem?
- Hur ingriper pedagoger i daghem vid mobbningssituationer?
- Hur uppföljer man efter mobbning?

I detta lärdomsprov har det klargjorts allmänt om vad mobbning är, hur man kan förebygga och ingripa i mobbningen, samt om mobbning faktiskt förekommer bland små barn.

Alla barn är olika och ett mobbningsförebyggande arbetssätt eller ingripande kan inte passa för alla situationer. Därför vill jag intervjua daghemspersonal och få reda på vad som passar för just dem i deras situation. Det slutresultat som framkommer kanske en dag kan bli verktyg som jag kan använda mig av i mitt framtida arbete som socionom.

I detta arbete används ordet daghem flitigt både i teoridelen samt i den empiriska delen. Med daghem menas i detta syfte förskolebarn samt barn som inte ännu har börjat i förskolan.

2 Allmänt om mobbning

Mobbningshandlingar är inget nytt, utan det har alltid förekommit. Mobbning, kränkning och trakasserier förekommer troligen vid varje skola. Som anställd vid skola har man som skyldighet att förebygga mobbning och att ta tag i mobbningen när det förekommer. Lärare och daghemspersonal skall inte ignorera mobbningen och låta det få fortsätta, utan istället ingripa.(Olsson, 2013, s.32; Jenninger, 2015, s 37).

Mobbning kommer fram under en maktsituation, då den framtida mobbaren känner att han/hon har mera makt än någon annan i sin närvaro och börjar då kränka den mer underlägsna. Offret börjar känna sig i underläge och har svårt att försvara sig själv. På detta sätt får mobbaren kontroll över sitt offer. Det är inte mobbning när en konflikt uppstår eller om det handlar om aggressiv interaktion mellan två personer som har samma fysiska eller psykiska grund. Exempelvis ett slagsmål då barnen jämför sin styrka emot varandras är inte mobbning. (Olsson, 2013, s. 28).

I boken En skola fri från mobbning, skriven av Claes Jenninger(2015, s 40) finns ett citat som beskriver mobbning:

”I mobbningen har plågaren mer makt än offret och plågaren har kontroll över offret. I mobbningen förekommer negativa handlingar från plågaren mot offret i avsikt att skada offret. Dessutom förekommer de negativa handlingarna upprepade gånger och över en längre tid.”

Coloroso(2003, s. 38) skriver att det finns tre olika mobbningssätt man kan bli utsatt för. De tre mobbningssätten är: Verbal, fysisk och social. Att bli utsatt för endast en av dessa är tungt, men det är också vanligt att bli utsatt för flera samtidigt vilket blir en mera kraftfull attack mot den utsatte. Ett mobbningssätt kan vara en ingång till ett annat mobbningssätt.

2.1 Verbal mobbning

Verbal mobbning kan vara hot, elaka ord, nedlåtande uttryck, skvaller, brev och lappar med kränkande och diskriminerande meningar.(Coloroso, 2003, s. 39; Olsson, 2013, s. 20).

Det är också det tillvägagångssättet som används mest. Det kan vara svårt att som vuxen märka av t.ex. fula viskningar som pågår i en barngrupp, därför är det lätt att mobbningen inte märks och mobbaren kommer undan med detta beteende. Det är lätt att mobba någon

med ord, men det är ett väldigt kraftfullt redskap som kan såra vem som helst och det kan vara extremt plågsamt. Upprepade angrepp kan bryta ner vem som helst, men oftast är det barn som inte ännu har någon självkänsla som utsätts. Det är viktigt att individer i omgivningen säger nej till mobbarens försök till verbal mobbning. Om ingen reagerar så tolereras beteendet vilket innebär att det normaliseras. Verbal mobbning är ofta en början till de andra mobbningsformerna och på så vis kan det i framtiden leda till våld.(Coloroso, 2003, s. 39-40;).

2.2 Fysisk mobbning

Fysisk mobbning är den mest synliga typen av mobbning och är på så vis lättast att lägga märke till enligt Coloroso (2003, s. 40). Fysisk mobbning innebär att offret blir utsatt för något sorts våld t.ex. knuffar, sparkar, nyp, örfilar, att rivas eller att någon med avsikt förstör någon annans kläder eller tillhörigheter. (Olsson, 2013, s. 20).

Denna typ av mobbning är farligare desto större eller starkare mobbaren är. Mobbare som använder denna metod har stor risk att hamna i kriminella beteenden i framtiden. (Coloroso, 2003, s. 40;).

2.3 Social mobbning

Social mobbning innebär att man strategiskt och avsiktligt trycker ner en individs självkänsla. Det kan visa sig på många sätt, exempelvis utfrysning, elaka imitationer eller att man demonstrativt stiger upp när någon annan sätter sig ner och tar en annan plats lite längre bort istället. Elaka suckar, blickar, att undvika någon och miner hör också till denna kategori. (Coloroso, 2003, s. 41; Olsson, 2013, s. 20).

Social mobbning kan användas för att frysa ut eller avvisa någon eller för att med medvetenhet förstöra en vänskap. Även ryktesspridning tillhör denna kategori. Det är svårt att upptäcka social mobbning utifrån sett men fientligt kroppsspråk är ett igenkännande tecken. Denna sorts mobbning förekommer ofta bland tonåringar eftersom de i den åldern är väldigt osäkra på sig själva och vill inget annat än att passa in. (Coloroso, 2003, s. 41).

2.4 Mobbnings utveckling genom åren

Mobbningen har utvecklats genom åren. Det finns två utvecklingslinjer. Den första handlar om elektronisk mobbning. Det innebär att man blir utsatt för kränkning via sms, mms, e-post eller vid olika sociala medier. Att skriva elaka och kränkande saker till varandra på nätet har idag blivit väldigt vanligt och detta följer med den mobbade även dit var han eller hon skall kunna känna sig som tryggast, i hemmet. Detta kan innebära att en skolelev blir utsatt för mobbning först i skolan. Antingen för verbal-, fysiskt- eller social mobbning, eller också blir han/hon utsatt av en kombination av dessa tre. Sedan när eleven kommer hem kan mobbningen fortsätta elektroniskt. Tidigare när elektroniken inte var lika utvecklad kunde den mobbade pusta ut under lov och helger. I den tid som vi lever i nu kan mobbningen fortsätta i hemmet vilket innebär att det inte finns några fredade zoner för den mobbade. Många barn har idag en egen telefon, vilken man lätt kan använda sig av för att förnedra någon, antingen via sms eller något socialt nätverk. (Olsson, 2013, s. 21-22).

Den andra utvecklingslinjen är att språket och tillvägagångssätten har blivit allt mer brutalt och vulgärt med åren. I tv-tablån finns det olika familjeprogram, i dessa kan man se när deltagare åker ut ur programmet på grund av att åskådarna inte gillar personen i fråga och röstar ut henne/honom, det skickar ut signaler till barn. Barnen tar efter vuxnas språk och kränkningsmönster. (Olsson, 2013, s. 25-26; Jenninger, 2015; s. 58).

2.5 När barn blir retade

När ett barn retar ett annat barn behöver det inte betyda att han eller hon mobbar. I en vänskap kan man retas, på ett bra sätt, så att båda parterna anser att det är roligt. Att man inte har som avsikt att såra. När ett barn retar ett annat barn och är medveten om att det sårar den andra, det är mobbning. När barn retar varandra på ett lekfullt sätt och att de två lätt kan byta roller är tecken på att det är vänskapligt menat. Om ett barn retar ett annat barn och märker att den andra tar illa upp kommer han/hon att förklara och försöka gott göra för sig, eftersom han/hon inte vill såra sin vän. När barn retar varandra finns det en glad stämning i situationen, den finns inte när det är mobbning det handlar om. (Coloroso, 2003, s. 58-59; Olweus, 1999, s. 9).

2.6 Att skilja mellan bråk, konflikter och mobbning

I daghemmen kan det ibland förekomma negativa beteenden mellan barnen och det kan vara svårt att avgöra om det handlar om bråk, konflikter eller mobbning. Konflikter, lekbråk och bråk är inte mobbning och man skall inte blanda ihop dessa uttryck. Lekbråk är något som förekommer ofta bland små barn. Lekbråk kan innebära att man jagar varandra eller brottas. Kännetecknen för lekbråk är att parterna byter roller och att de är vänner efter leken. I lekbråk finns det också regler som bör följas. Lekbråk kan lätt urarta och någon i leken kan känna sig svagare än den andra och tycker det är skrämmande och är rädd för det, då är det inte lek mera utan då handlar det om våld.(Stoor-Grenner & Kirves, 2010, s. 19-20).

Konflikter kan förekomma i både vuxna och barns vardag. I en konflikt har ingendera av parterna mera makt än någon annan, alla är jämn lika i situationen. I en konflikt kan man lära sig mycket. t.ex. lära sig att kompromissa eller uttrycka sin egen åsikt. Om man inte hittar någon lösning på konflikten är det bra att få stöd och hjälp av någon annan för att få situationen löst.(Jenninger, 2015, s. 39).

2.7 Alla har behov av tillhörighet

Tillhörighet är ett djupt behov som finns inom oss alla. Alla vill bli sedda och accepterade för den man är. När vi känner tillhörighet har vi också förutsättning för att kunna känna närhet, kärlek och trygghet. När ett barn frågar av en grupp andra barn om hon får delta i en lek så visar han/hon ett behov av tillhörighet och visar också tillit, eftersom barnet tror att de skall få vara med i leken. När barnet frågar om han eller hon får delta i leken så öppnar han/hon upp sina känslor (man har behov av att få känna tillhörighet, att få vara med). Just då befinner barnet sig i en situation som kan stärka henne om hon får delta i leken eller så blir hon väldigt sårad av att bli avvisad. Att bli avvisad gång på gång kan lämna djupa spår inom oss och kan påverka vår identitet. Självförtroendet och att våga lita på någon annan kan ligga på spel. Genom att bli avvisad gång på gång kan göra att man till sist inte vågar uttrycka sitt behov av tillhörighet, att man ignorerar det genom att intala sig själv att man klarar sig bättre ensam. Det kan vara så smärtsamt att få ett nej, gång på gång, att man till sist inte vill utsätta sig att få ett till nej och på så vis blir ensam. (Höistad, 2001. s. 16-17).

3 Mobbaren

Det finns inget särskilt utseende för en typisk mobbare och man kan därför inte avgöra enligt utseende om en person utför mobbningshandlingar mot någon. Han/hon kan vara lång eller kort, liten eller stor. Man kan endast avgöra detta på basis av en persons handlande, deras repliker och rörelser är ofta inövade. De kan ha fått sin inspiration från filmer, av lekar de lekt, av andra kompisar eller av den miljö som han/hon rör sig i. (Coloroso, 2003, s. 34).

Mobbning sker avsiktligt och är genomtänkt och man har som mål att skada, hota och skrämna. Mobbning kan framträda genom falsk vänskap, öppet eller dolt och det kan vara en eller flera som deltar. Men man kan känna igen mobbning genom fyra kännetecken (Coloroso, 2003, s. 36):

1. Maktobalans: Mobbaren kan vara äldre än offret, starkare, större kroppsbyggnad eller mindre, ha rötter från en bättre eller sämre social miljö, kan vara av det motsatta könet eller samma kön. När man märker att flera personer grupperar sig och attackerar en annan person känner man igen maktobalans väldigt tydligt. Coloroso menar att syskonrivalitet inte är mobbning, inte heller bråk mellan två jämstarka barn som behöver lösa en konflikt.(Coloroso, 2003,s. 36-37).

2. Målet är att skada: Mobbarens åsikt är att skada sitt offer fysisk och/eller känslomässigt. Han/hon tar till handlingar som orsakar offret smärta och detta är mobbarens önskade avsikt som han/hon också njuter av att få beskåda. Handlingar som inträffar i misstag eller är en olycka, så som att trampa någon på tårna eller att skoja lite grann är inte en avsiktlig vilja att skada någon. (Ibid., s. 37).

3. Hot om våld i framtiden: Det mobbaren gör är oftast inte en engångsföreteelse och kommer troligen att ske igen. Detta är mobbaren och mobbningsoffret väl medvetna om. (Ibid., s. 37).

Om mobbningen fortsätter och inte får något slut, då kommer det sista kännetecknet till.

4. Skräcken: Mobbaren tar till olika sätt för att kunna skrämma och dominera. När väl offret känner skräck behöver inte mobbaren vara rädd för motstånd eller hämnd. Detta gör att det mobbade barnet blir totalt utan makt och vågar därför inte berätta för någon om vad han/hon blir utsatt för. Den som utför mobbning har ofta stöd från andra eller åtminstone lägger ingen sig i och försöker att motarbeta honom/henne. I och med detta är den onda cirkeln igång. (Ibid., 37).

3.1 Det som driver mobbaren

Det finns många anledningar till varför någon utför mobbningshandlingar och det är många faktorer och kombinationer som påverkar. Förutom att personligheten har en påverkan så spelar också miljön en stor roll. Hemmiljön, skolmiljön och samhället eller kulturer som accepterar eller understöder ett visst beteende, det kan göra att en person utför mobbningshandlingar. (Coloroso, 2003, s. 42).

Höistad (2001, s. 58) skriver om vad som gör att en mobbare vill trycka ner och kränka andra människor. Alltså vad som är drivkraften hos mobbaren. Höistad skriver om att få en mobbare att ändra på sitt beteende och handlingar gentemot andra så krävs det att han/hon inser vilka dolda drivkrafter som döljer sig under ytan. När man trycker ner andra och utsätter dem för trakasserier har man troligen någon av följande negativa drivkrafter: maktbegär, lider av rädslor, gruppträck, avundsjuka och projektioner. När en mobbare inser att han/hon bär på någon eller flera av dessa kan han/hon lättare inse vad mobboffret utsätts för och på så vis sätta stop för sina mobbningshandlingar. Mobbning är ett symptom på att det finns problematik inom en person och/eller en grupp.

Maktbehov är en orsak varför en mobbare gör som han/hon gör och man har ett stort behov av att dominera över andra. Han/hon är också väldigt rädd att förlora sin makt. Man gör allt för att inte mista sin position, detta innebär att man tar till mobbningshandlingar för att nå sitt mål, att få sin makt. Om någon individ sätter sig mot en som anser sig ha makten, exempelvis stöder den som blir utsatt för mobbningen, finns det en stor risk för att den får mobbaren emot sig och dennes medföljare. Om inte mobbaren ger tillbaka kan det innebära

att han/hon tappar sin maktposition inför de andra. Mobbaren kanske strävar efter att få makt för att han eller hon alltid har känt sig maktlös. T.ex. om man som liten inte har fått säga sin egen åsikt, utan de vuxna har alltid bestämt vad han eller hon skall göra, kan resultera i att barnet kan tappa sitt unika jag. Detta kan då leda till att barnet i fråga kan börja känna ett stort maktbehov för att bli ”någon” och tilltar åtgärder för att få makt, som Höistad skrev: ”Genom att ta makt över andra tar man makt över sin egen maktlöshet. Makt är således ofta en kompensation för maktlöshet.” (Höistad, 2001, s. 58-60)

Rädsla är en stor orsak till att barn som är aktiva eller passiva mobbare inte vågar säga ifrån, fast de vet att det de gör är fel. De är rädda att själva bli utsatta för mobbningen. Genom att delta i gruppen som mobbar eller bara finnas omkring utan att reagera emot, gör att de undviker att bli nästa mobbningsoffer. Dessa barn som vet att det är fel att inte reagera men på grund av rädslan inte vågar gå emot sin grupp bär ofta på stora skuld känslor för den mobbade. Människor är väldigt rädda för att bli utanför gemenskapen, rädslan kan vara orsaken till att man gör negativa handlingar mot en annan människa. (Ibid., s. 60-61).

Någon som mobbar är nästan aldrig helt ensam, utan det finns en eller fler som uppmuntrar till beteendet, antingen aktivt eller passivt. Bara en sådan sak att ingen säger emot vid mobbningshandlingar, detta är positivt triggande för den som mobbar. Höistad hänvisar till ordspråket: ”den som tiger, den samtycker”. Med andra ord kan en grupp, exempelvis en klass avgöra om mobbningen skall få fortsätta. genom att reagera och säga till när mobbningshandlingar sker, eller så säger ingen något och mobbningen kommer att fortsätta. Om en person vågar ställa sig upp, gå emot gruppen, gå emot mobbaren, banar han/hon en väg för andra som inte vågar utmärka sig genom att gå emot gruppen. På det viset mister mobbaren anhängare. Men rädslan för att själv bli utsatt för mobbning är stor och på grund av det är det inte många som vågar gå emot den som mobbar. (Ibid., s. 61-62)

Avundsjukan kan vara en annan stor orsak till varför mobbaren mobbar. När den framtida mobbaren ser en person klara av en viss sak som han inte klarar, kan han inte glädjas av den andra personens framgång utan väljer istället att angripa personen och trycka ner den. Offret skall känna sig liten, förminskad och osäker, då känner mobbaren att han/hon har makt över situationen. (Ibid., s. 63-65)

Aggressionen som en mobbare visar är en produkt av något som mobbaren bär på inombords. Offret får ta emot smällen. Alltså är mobbarens aggression och frustration en slutprodukt av något en annan individ har orsakat. Mobbaren avreagerar sig på offret. Mobbaren kan ha blivit besviken, blivit kränkt och trakasserad av någon och vill nu ge tillbaka med samma

mynt, fast det är någon annan som får ta emot det. Det krävs att en mobbare reder ut sina inre problem eftersom han inte kan ändra sitt beteende förrän det är gjort. När den som mobbar vet varifrån vreden kommer ifrån kan han eller hon börja inse vilka konsekvenser som de negativa handlingarna kan ge. För att komma till denna insikt kräver mognad. Ett barn förstår inte detta, men en vuxen person kan hjälpa till att hitta källan som skapar aggressioner hos ett barn. (Ibid., s. 65-67).

Miljön som ett barn växer upp i kan vara en orsak till ett barn tar till mobbningshandlingar. Barnen ser upp till sina föräldrar och ser dem som förebilder. Om uppfostran handlar om att man skall vara orädd, tuff och stå på sig kan barnet börja tro att man är svag om man t.ex. visar känslor. Barnet som känner sig liten och svag på insidan känner att han/hon inte får visa det utåt p.g.a. att man har lärt sig att det beteendet inte är godkänt. Detta gör att han eller hon kan börja ge sig på sådana som vågar visa känslor. För barnet med en hård uppfostran kan det vara provocerande att se något annat barn får känna sig liten medan han själv inte får känna sig så. Det kan leda till att det tuffa barnet vill trycka ner det svaga barnet efter som han eller hon växt upp med att det inte är acceptabelt att vara svag. Det är viktigt att ett barn får värme och omtanke av de närmaste, på så sätt kommer han eller hon att lära sig att vara empatisk sin omgivning. *"Ett barn som inte har fått medkänsla kan inte heller visa medkänsla gentemot andra"*. (Ibid., s.67-70).

3.2 Könsskillnader

Mobbningen kan visa sig på olika sätt med tanke på om det är en flicka eller en pojke som utför mobbningen. Pojkar och flickor har samma aggression inombords men den kan visa sig olika.

Pojkars mobbningsätt kan vara lättare att upptäcka än flickors, eftersom de använder sig av mer tydligare och mer högljudda handlingar. En pojkes mobbningshandlingar kan vara både verbal och fysisk. Pojkar trakasserar gärna sitt offer inför andra t.ex. om utseende eller att man är dålig på någonting. Om pojkar utför fysisk mobbning och blir påkommen av någon vuxen så skyller han snabbt på att han "skojade". (Höistad, 2001, s. 86-87).

Flickornas mobbningshandlingar är mycket svårare att upptäcka i jämförelse med pojkar, eftersom flickor tar ofta till strategiska handlingar, för att få någon utstött. Visst mobbas flickor både verbalt och fysiskt, men inte lika ofta som pojkar. Flickor går in med mer personliga angrepp än vad pojkar gör, att säga negativa saker om utseendet, ryktesspridning

eller att viska fula saker om en person i rummet så att han eller hon ser det är förekommande mobbningshandlingar bland flickor. (Höistad, 2001, s. 87-88; Olweus, 1999, s. 12).

4 Den mobbade

Det går inte förutsäga vem som kommer att bli mobbad anser Barbara Coloroso (2003, s. 69.). Man kan vara lång eller kort, stor eller liten, har ljust eller mörkt hår. Det finns inget som kan förutsäga om man kommer att bli utsatt för mobbningshandlingar. Det enda som alla som blir utsatta för mobbning har gemensamt är att en eller flera mobbare har utsatt dem som mål. Mobbaren har bestämt sig för att antingen verbalt-, socialt- eller fysisk utsätta en viss person(eller grupp) för trakasserier, på det viset sticker han eller hon ut i mobbarens ögon. (Coloroso, 2003, s.69; Jenninger, 2015, s. 45).

Det förekommer myter om hur en viss person skall bete sig eller se ut för att bli mobbad, t.ex. en ensam och/eller osäker person, en svag eller en bräcklig människa. Men dessa myter finns till för att antingen inte lägga skulden på mobbaren, för att ansluta sig till mobbaren, för att få en orsak att titta bort när mobbning förekommer eller för att lägga skulden på den mobbade. För det finns ingen som förtjänar att bli mobbad.(Coloroso, 2003, s.69).

Den som mobbar har inte svårt att hitta ett nytt offer att trycka ner, han eller hon hittar lätt en ursäkt för att kunna trakassera. Med andra ord kan det vara precis vem som helst i hans eller hennes omgivning. Nästan alla människor har någon gång blivit utsatta för någon sorts mobbning, speciellt de som mobbar har någon gång blivit eller blir mobbade. (Ibid., s. 73)

I grund och botten har alla barn en önskan om att alla skall få vara med och att ingen skall lämnas utanför och vara ledsn. Barn har en stor rädsla för att inte bli accepterade för den man är och då lämnas utanför gemenskapen.(Jenninger, 2015, s. 56).

4.1 Varför ett barn inte berättar om mobbning

Barn som blir mobbade vill inte alltid berätta öppet för vuxna att de blir mobbade. En orsak till detta kan vara att de skäms över att de blir mobbad. Mobbaren vill att offret skall känna sig värdelös och utanför, vilket kan leda till att offret inte vågar berätta om sin situation för någon. I många samhällen blir pojkar lärda att man skall vara starka och inte ta åt sig av diverse förolämpningar och liknande. Detta innebär också att pojkar har svårare än flickor

att berätta för någon vuxen om han utsätts för mobbningshandlingar. Små barn vänder sig oftare till en vuxen än vad ett större barn gör, eftersom det mindre barnet har en större tro om att en vuxen kan hjälpa till att lösa en svår situation. (Coloroso, 2003, s. 76).

Det kan också vara så att den som mobbar skrämmer sitt offer med hot så att inte han eller hon skall berätta för någon vuxen. Barnet är rädd för att mobbaren skall ta till hämnd och vågar inte vända sig till någon vuxen. Mobbingen fortsätter i samma spår. (Coloroso, 2003, s. 76-77; Pipping & Arrhenius, 2010, s. 50).

Mobbningshandlingar kan göra att ett barn känner sig helt ensamt och tror att det inte finns någon som kan hjälpa dem att få stopp på mobbingen och berättar därför inte om mobbingen åt någon vuxen. (Coloroso, 2003, s. 77).

Det finns också barn som har fått höra att de måste stå ut med mobbingen eller undvika mobbaren. Detta gör att barnet tror att ingen vill hjälpa till och att han eller hon måste klara av situationen på egen hand. (Ibid., s. 77).

En annan orsak till att ett barn inte berättar om mobbing är för att de har fått höra att det skall vara så, att mobbing hör till barndomen, vilket egentligen är en stor lögn. Om en vuxen inte ingriper vid mobbingen fast man vet att det förekommer, kan det drabbade barnet tro att de vuxna är på mobbarens sida. Offret kan känna som så: *"den som tiger den samtycker"*.(Ibid., s. 77).

Barn kan också känna det som att de skvallrar om de berättar för en vuxen om att de blir mobbade. Vilket leder till att de bara tar emot mobbingen och försöker strunta i det. De kan tro att det är mera moget att behålla det för sig själv. (Ibid., s.77).

Den som blir utsatt för mobbing kan skämmas över att han eller hon blir mobbad. Till och med skuld känslor kan offret ha, känna skuld över att man blir mobbad och på så vi inte vill berätta om mobbingen för någon. Även om någon person frågar om han eller hon har blivit utsatt för mobbningshandlingar kan den drabbade svara nej p.g.a. skuld känslor och skam.(Pipping & Arrhenius, 2010, s. 50)

5 Mobbning bland småbarn

Folkhälsan och Mannerheims barnskyddsförbund har mellan 2009-2010 tillsammans gjort ett projekt. Projektet heter kartläggning av mobbning bland småbarn. Maria Stoor- Grenner och Laura Kirves har gjort en rapport över en del av projektet. Rapporten heter *Mobbar även småbarn*. Huvudmålet med projektet är att framhäva varför det är så viktigt att både förebygga mobbning och att ingripa när mobbning förekommer bland småbarn. (Stoor-Grenner & Kirves, 2010, s. 1).

I rapporten skrivs det om att det har gjorts mycket forskning kring mobbning bland barn i skolålder. Dessvärre finns det inte så mycket forskning om mobbning bland barn före skolåldern. De få internationella forskningarna som gjorts visar dock att mobbning också förekommer bland barn under skolåldern samt att mobbningshandlingarna liknar skolbarnens mobbningshandlingar (Stoor-Grenner & Kirves, 2010, s.7).

I rapporten baserad på undersökningen användes den kvalitativa metoden. De intervjuade finlandssvenska barn och finska talande barn som var från tre till sex år gamla (61 st tillsammans), föräldrar (24 st) och anställda (29 st). Åtta olika daghem deltog i projektet. De observerade och dokumenterade även olika grupsituationer i daghemmet. (Stoor- Grenner & Kirves, 2010, s. 2).

5.1 Mobbning förekommer bland barn i daghem

I forskningen kom man fram till svaret att även barn före skolåldern kan bli utsatta eller utsätter andra barn för mobbning. Även sådant beteende som kan utvecklas till mobbning i framtiden förekommer bland små barn. (Stoor-Grenner & Kirves, 2010, s. 43).

Barnen som blev intervjuade hade kanske inte i just den åldern varken ordförråd eller begrepp som kan förklara det som det frågades om. I texten framkommer det att intervjufrågorna har repeterats för barnen men med andra meningar. T.ex. frågades av barnen om de vet vad mobbning är och svaret kunde vara att de inte har hört det ordet förr och istället frågades då vad som gör dem ledsna i daghemmet. Till svar fick man ofta ”*när någon gör något elakt eller retas*”, därefter användes det begreppet i intervjuerna istället för ordet

mobbing. Fast inte samma begrepp användes i alla intervjuer så förklarade barnen om olika mobbningsituationer. (Ibid., s. 12-13).

I materialet i forskningen framkom det att endast det utsatta barnets upplevelse av en viss situation kan avgöra om det handlar om mobbningshandlingar eller inte. Det kom även fram att en kränkning som är en engångsföreteelse kan skapa rädsla hos ett barn. I intervjuerna framkom att det förekommer fysisk- (sparka, riva eller knuffas m.m.), psykisk- (utfrysa eller manipulera m.m.) och verbal (kalla ett annat barn för elaka och fula saker m.m.) mobbing. Det mobbnings sätt som visar sig mest bland barnen var att bli utfrys av en grupp eller hot om att bli utfrys. (Ibid., s 43-44).

Barnen vet mycket väl hur daghemsgruppen ser ut, vem som bestämmer i gruppen, vem som inte har några vänner, vem man vill leka med. Barnen känner till olika normer i gruppen. Mobbingen visade sig likna mycket mobbingen som förekommer vid skolor. Barnen och personalen beskrev mobbingen på samma sätt, medan föräldrarna var skeptiska till om det alls förekommer mobbing bland små barn. Mobbingen förekommer oftast när barnen leker fritt, både inomhus och utomhus. Men även när vuxna är närvarande kunde mobbningshandlingar uppstå. T.ex. vid morgonsamlingen kunde ett barn på flit störa ett annat barn, vilket personalen ansåg vara mobbing eftersom det stör det andra barnets inlärningsprocess. (Ibid., s. 44)

I rapporten kom det fram att pojkar och flickor mobbar väldigt olika, enligt föräldrarna. Men personalen menade också att de ser utfrysningmetoder ofta förekommer bland både flickor och pojkar. Ibid., s. 45).

Personalen ser oftast inte några andra roller än mobbaren och offret i en mobbnings situation. Det kunde finnas försvarare och medhjälpare, men att de är väldigt svåra att se i en mobbnings situation. Barnen har också väldigt lätt att komma och berätta om de känner sig ledsna över något, enligt personalen. Ofta finns det också i en grupp ett barn som kommer och berättar för personalen om någon blir illa behandlad. (Ibid., s. 45).

Barnen berättade också om att om mobbningshandlingar förekommer måste den som utför handlingarna be om förlåtelse eller t.ex. som straff bli utvisad ur en samling. Personalen hänvisade till att man diskuterar händelsen. Barnens egna lösningar på en mobbnings situation är att berätta för en i personalen, för föräldrarna, att gå bort från situationen eller att utesluta personen och slå tillbaka. (Ibid., s. 45).

6 Att förebygga mobbning

Värdegrunderna för småbarnsfostran är uppbyggt enligt FN:s konvention om barnens rättigheter. I artikel 2, 19 och 31 i FN:s konvention om barnens rättigheter finner man dessa rättigheter:

- Alla barn har samma rättigheter och är likvärdiga och inget barn får diskrimineras
- Barn har rätt till skydd mot fysisk och psykiskt våld.
- Barn har rätt till lek, vila och fritid.

(FN:s konvention om barnens rättigheter)

I grunderna för den nationella planen för småbarnsfostran(2005, s. 17) hittar man olika principer som lyfter upp bekämpningen av mobbning. Till exempel att man skall behandla varandra hänsynsfullt och det skall vara en trygg miljö där barnen kan känna gemenskap och delaktighet.

I lagen om grundläggande utbildning(1998/628, 29§) skall den som ordnar utbildningen i samband med läroplanen också utarbeta en plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasserier. De som anordnar skolan ska även se till att planen tas i bruk och verkligen används. Med andra ord skall det finnas en plan för ingripande vid mobbning och förebyggande av mobbning i skolans läroplan. Förskoleundervisningen berörs av lagen om grundläggande utbildning, så även grunderna för förskoleundervisningens läroplan förväntar sig att man skall i läroplanen för förskoleundervisningen också utarbeta en plan för att se till att skydda barnen mot våld, mobbning och trakasserier. Föräldrarna, barnen och personalen på förskolan skall informeras om på vilka olika sätt mobbning, våld och trakasserier kan visa sig på. De ska även berätta om förskolans förebyggande arbete mot mobbning och hur det visar sig i förskoleundervisningen.

6.1 Vad innebär mobbningsförebyggande arbete

Att förebygga mobbning i daghemmet innebär att pedagogerna på bästa möjliga vis skall skapa en trygg och jämlik atmosfär i daghemmet. För att förhindra mobbning handlar mycket om att man skall förebygga i förväg, så att mobbning inte uppstår alls. När man utreder en mobbningssituation är det svårt att se när mobbningen har fått sin början och när de negativa

beteendena upprepar sig och när man kan börja kalla det för mobbning. Det förebyggande arbetet skall inledas före de enstaka negativa handlingarna upprepar sig och leder till mobbning. Att man ser på förhand vad som kan bli ett problem. T.ex. att hitta lösningar på konflikter eller bråk är att förbygga så att mobbningen inte får en början. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s.10).

Varje pedagog måste inse att man påverkar sin daghemsgrupp. Därför är det viktigt att man granskar sina egna attityder och normer, med andra ord hur man behandlar sina medmänniskor.

(Fagerli, Lillemyr & Søbstad, 2001, s.119).

Även Höistad (2001, s. 140) skriver om att pedagoger i skolan måste börja med att granska sig själv först, sina normer och hur man ser på andra samt sig själv. Sedan börja med de olika pedagogiska metoderna.

Pedagogen har som möjlighet att se till så att mobbningen inte förekommer, och om det förekommer skall man se till att ingripa. Om man inte ingriper så fortsätter mobbningen. Pedagogen i daghemmet har som uppgift att stärka och utveckla relationerna i barngruppen. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s. 10).

Man kan tänka sig att mobbning berör endast ett eller två barn, men det berör hela gruppen. Därför är det viktigt att förebyggandet av mobbning inkluderar hela barngruppen (Stoor-Grenner & Kirves, 2011). Jenninger (2015, s. 89) skriver om att de som ser att mobbning förekommer mår dåligt av att se på men att de inte vågar säga till p.g.a. att de själva är rädda att bli utsatta.

Barnen skall veta att man kan berätta för de vuxna om man själv eller någon i dess omgivning blir illa behandlad. Man skall också hjälpa, hänvisa eller lära ut åt enskilda barn som har svårigheter, saknar förmågor eller färdigheter, lära ut nya mönster t.ex. till barn som visar aggression. Man skall lära de barn som mobbar andra barn nya mönster och tillvägagångssätt hur man behandlar andra individer. Pedagogen skall försöka iaktta och upptäcka de barn som har fått fel bild utav hur man behandlar andra. Pedagogen skall leda barnet på rätt spår, på så sätt att barnet får en positiv vägledning hur man kommer sig in i en grupp.

Alla daghem behöver hitta sina egna metoder för vad som passar för just deras situation. Det mobbningsförebyggande arbetet formas enligt barngruppen. Metoder som passar i en viss

barngrupp passar inte i en annan, därför bör det mobbningsförebyggande arbetet formas individuellt för varje daghem och även uppdateras. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s.11).

Stoor-Grenner och Kirves skriver att de som arbetar inom småbarnsfostran i en kommun borde få tillfälle att gå på kurser som är inriktade på mobbningsförebyggande arbete. Under kursens gång skulle personalen få information om vad mobbning är för att kunna känna igen mobbning samt för att kunna stärka sitt mobbningsförebyggande arbete i daghemmet. Även att lära sig att sammanställa en handlingsplan för förebyggande av samt ingripande i mobbning skulle höra till kursens innehåll. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s.11)

Varje daghem har en plan för småbarnsfostran, i den planen kan det ingå en skriftlig plan för ingripande i och mobbningsförebyggande arbete. Planen gäller hela daghemmet och personalen ser på så sätt till att överföra det mobbningsförebyggande arbetet på hela sin barngrupp.

Det finns många bra orsaker till att sammanställa en plan för ingripande i och förebyggande av mobbning. I dag är vi mer medvetna om att mobbning kan förekomma och det finns mycket kunskap om mobbning. Att använda sig av det mobbningsförebyggande arbetet som finns i planen kan påverka attityder bland barnen som kanske skulle ha utvecklats till mobbning. Om personalen tillsammans utvecklar planen känner personalen sig mer engagerad och mer motiverad att arbeta mobbningsförebyggande. Personalen vet hur man skall handla om det uppstår mobbningssituationer om det finns en skriftlig plan för det. Det är också lättare att diskutera med föräldrarna om man har en plan att hänvisa till hur man går tillväga för att ingripa i mobbning och förebygger mobbning i daghemmet. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s.11).

6.2 Innehållet i handlingsplanen

Inom småbarnsfostran arbetar man för att motarbeta och förebygga uppkomsten av mobbning. Det är viktigt att skriva ner det förebyggande arbetet, för då kan man följa ett system som alla kan ta del av. Genom att göra en skriftlig plan hjälper det nyanställda att komma sig in i hur man arbetar på just det daghemmet för att förebygga och ingripa när mobbning förekommer. Det är bra om man visar planen för föräldrarna när man diskuterar kring det mobbningsförebyggande arbetet samt hur man ingriper vid mobbningssituationer. (Stoor-Grenner & Kirves, 2010, s.12).

Stoor-Grenner & Kirves (2011) skriver om att det finns vissa punkter som en handlingsplan skall innehålla för att man skall få en så effektiv och betydelsefull plan som möjligt. Med andra ord finns det vissa saker som personalen på ett daghem måste diskutera kring för att kunna göra en handlingsplan. I följande punkter visas det hur uppläggningsen kan se ut samt vad planen skall innehålla:

1. Personalens syn på mobbning och mål som man vill uppnå med det mobbningsförebyggande arbetet

I den första punkten skall det klargöras varför man vill förebygga mobbning, vad som är målet med det förebyggande arbetet. För att komma fram till vad målet är måste hela personalen diskutera värden, målsättningar och visioner som daghemmet har. Här skall det även komma fram daghemmets syn på vad som är mobbning.

2. Metoder för att förebygga mobbning

I den andra punkten skall metoder som personalen använder sig av i mobbningsförebyggande syfte skrivas ner. Man kan dela in det förebyggande arbetet i kategorier och ge konkreta exempel. T.ex. kan det vara kategorier som hur pedagogen arbetar förebyggande med barngruppen, enskilt med ett barn och hur pedagogen agerar i arbetsgemenskapen.

3. Metoder för att ingripa i mobbning

Här skall personalen berätta hur man ingriper i en mobbningssituation. Man kan skriva konkret hur man ingriper i en eller flera konflikter och gräl för att det inte skall utvecklas till mobbning.

4. Utvärdering

Det hör också till att planen skall utvärderas och ändras med jämna mellanrum, för att få en så utvecklad och sanningsenlig plan som möjligt. Det är då meningen att man skall bestämma hur ofta, när och vem som skall uppdatera planen. Även hur man går till väga för att informera och skola in ny personal skall finnas nedskrivna i

denna punkt. Det skall även framkomma hur man dokumenterar mobbningssituationer.

5. Gruppspecifik plan

Varje avdelning på ett daghem skall göra egna planer för hur man ingriper i mobbningssituationer samt hur man förebygger mobbning i just deras barngrupp. För att planen skall fungera på just deras grupp gäller det att ta i beaktande vilka egenskaper som finns i deras barngrupp.

6.3 Att ingripa i mobbningssituationer

En del av handlingsplanen handlar om att man ska fundera kring och dokumentera hur man skall gå tillväga för att ingripa när mobbning förekommer bland barnen på ett daghem.

Det är viktigt att pedagogen klart och tydligt visar att ett negativt beteende mot andra inte är okej, det kan till och med räcka för att få ett slut på det negativa beteendet (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s. 20). När man säger ifrån visar man den som utför mobbningen samt alla runt omkring att den utsatte har lika stort värde som alla andra (Jenninger, 2015, s. 77).

Efteråt skall man gärna följa upp barnens samspel för att se till att det negativa beteendet inte fortsätter. Det är viktigt att man lyssnar och är förstående som pedagog för det gör att barnen kan komma och berätta om de har något problem. När barnen vill berätta om sina problem för en pedagog gör att man snabbt får reda på vad som pågår. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s. 20).

Eftersom alla mobbningssituationer är olika är det svårt att göra anvisningar och lösningsmodeller som passar för alla situationer, man måste känna barnen samt ha en inblick i situationen. Om daghemmen komponerar egna strategier för hur man skall göra om det förekommer mobbning i daghemmet kan man ta i beaktande olika behov som finns bland barnen i just det daghemmet. Föräldrarna skall ha blivit informerade om vem de skall vända sig till i personalen om de märker att deras barn blir utsatt för mobbning. Föräldrarna skall också bli upplysta om hur personalen går till väga för att ingripa i mobbningssituationer samt hur uppföljningen ser ut. Personalen skall ha bestämt sig för vem som har som uppgift att diskutera med föräldrar och barn och vem som dokumenterar samtalet. Personalen skall

också veta hur man går till väga för att uppfölja och se till att mobbningen upphör. (Ibid., s. 20).

Att reda ut mobbningshandlingar löser man på ett annat sätt än hur man löser konflikter och bråk. Den som blir utsatt för mobbningen kan inte försvara sig själv och det leder till en maktobalans. Man skall ingripa när konflikter och bråk uppstår mellan barn men tillvägagångssätten i ingripandet beror på situationen. Om konflikter upprepar sig kan det övergå från konflikt till mobbning. Det är ytterst viktigt att pedagogerna är medvetna om vad mobbning är och vilka grunderna är för att man kan kalla en situation för mobbningssituation, då kan man avgöra om det är jämlika barn som bråkar eller om det handlar om mobbning. Om två barn som är jämlika bråkar om t.ex. hur en lek skall fortsätta kan det vara bra om pedagogen håller sig lite i bakgrunden så att barnen får öva på förmågan att framföra sin åsikt eller hur man hanterar någon annans åsikt. Personalen skall styra upp situationen om barnen inte hittar någon lösning på problemet. (Ibid., s. 20).

Den vuxna skall alltid ingripa när mobbning förekommer, det är den vuxnas ansvar. Alla barn är olika och har olika hög toleranströskel för vad som känns kränkande och sårande, därför skall personalen på ett daghem känna barnen så pass att man vet hur varje barn kan reagera. En del barn berättar med det samma om de har blivit ledsna över någon situation. Medan en del barn låtsas som om de inte tagit åt sig av kränkningarna och kanske säger att de inte vill vara med i en viss lek, detta är deras sätt att klara av den jobbiga situationen och för att inte känna sig skamsen. Daghemspersonalen skall ingripa när det är någon som behandlas illa, hellre en gång för mycket än en gång för lite. Det är viktigt att den som mobbar blir medveten om att det inte är ett acceptabelt beteende, även för de som ser på är det viktigt att de blir upplysta om att kränkningar och mobbning inte accepteras. (Ibid., s. 20-21).

För att med säkerhet veta att man har fått ett slut på mobbningen är det viktigt att man noggrant genomför en uppföljning. Att skriva ner uppföljningen är bra, för då kan man visa uppföljningen för föräldrarna. Uppföljningen handlar också om att man diskuterar med både barnen och föräldrarna vad de anser om situationen och om de anser att mobbningen har fått ett slut. Det kan också vara bra att fråga de andra barnen i gruppen. (Ibid., s. 22).

Tanken bakom det mobbningsförebyggande arbetet är att lära barn nya handlingsmodeller för hur man samspelar med andra individer. Om man menar använda sig utav bestraffningar skall man fundera över vad det är man vill uppnå med bestraffningen och hur det hjälper barnet att lära sig hur man samspelar med andra. Den som blir utsatt för mobbningen behöver mycket hjälp och stöd av vuxna. Den eller de som utfört de kränkande handlingarna behöver också stöd och hjälp för att lära sig hur man skall bemöta andra. Det är viktigare att komma på hur man skall hjälpa och stöda den som utför mobbningen och få han/hon på rätt spår, att lära honom eller henne hur man samspelar med andra, detta är viktigare än att använda sig utav bestraffningar. (Ibid., s. 22).

Pedagogen skall ta i beaktande barnens sociala förmågor, hur gruppen ser ut och det enskilda barns behov. Det viktigaste att tänka på när man förebygger mobbning är att man som pedagog tänker på hur man behandlar det enskilda barnet, hela barngruppen samt sina arbetskamrater. Pedagogens förhållningssätt mot andra kan avspegla sig på relationerna som finns i daghemmet. (Ibid., s. 23).

6.4 Mobbningsförebyggande program

Det finns program och metoder som är bra hjälpmedel när man vill träna barns sociala och emotionella färdigheter. Dessa fungerar som mobbningsförebyggande arbete. Till exempel är Stegvis, Stegen och Start olika program som främjar barns sociala och emotionella färdigheter.

Start är ett program som är menat för de allra yngsta. Lars Löwenborg och Björn Gislason som har utvecklat programmet menar att barn redan i 1-3 års ålder kan träna på sina färdigheter som behövs för att kunna samspela med andra. Programmets mål är att främja barns sociala samt emotionella utveckling. Start innehåller verktyg som underlättar och ger pedagogerna i daghemmen ett system att följa för att utveckla barnens emotionella och sociala lärande. (Gislason & Löwenborg.u.å. Start för de yngsta.)

Starts fokus ligger på tre huvudområden:

- Att lära barnen att kunna känna igen olika känslor
- Anknytning och samhörighet
- Att öva på olika färdigheter som krävs för att kunna samspela med andra

(Gíslason & Löwenborg.u.å. Start för de yngsta.)

Det andra programmet Stegen är menat för barn i åldern 4-5 år. Stegen är en vidareutveckling av Stegvis, och är på så vis en uppdaterad version av Stegvis. Programmet är utvecklat till fördel för barns lärande. Kunskaperna som Stegen ger har barnen nytta av i den framtida skolan samt i vardagen. I Stegens material finns det fem delområden och de är färdigheter för lärande, empati, känslohantering, vänskapsfärdigheter och problemlösning.

Stegvis finns för åldrarna 4-10 år. Det finns övningar som ger en god grund för de sociala kunskaperna. Stegvis vill förhindra aggressivt beteende samt uppmuntrar till ett gott socialt samspel med andra barn.

(Gíslason & Löwenborg. u.å. Stegen och StegVis.).

Kompisväskan är skapad av Folkhälsan och är en väska som kan användas i daghemsmiljön av personalen i mobbningsförebyggande syfte. Grundtanken med väskan är att man vill lära ut åt barnen hur man bygger upp en relation med andra barn samt ge vägledning och stöda barn så att det råder en god stämning i barngruppen. I väskan finns bland annat ett teorihäfte som ger exempel på olika metoder och arbetssätt för hur pedagoger kan arbeta så mobbningsförebyggande som möjligt. Det finns också ett häfte med olika övningar som framhäver barnens rättigheter. I väskan finns också reflektionskort som pedagogerna kan använda sig utav när man diskuterar med föräldrar. Kompismonstret Ole (en handdocka) finns i väskan, den är ett bra redskap att använda sig av när man vill prata om känslor med barnen. Känslkortet ingår, de är också ett redskap som man kan använda sig av när man vill prata om känslor med daghemsbarnen. Lilla Chilla är ett avslappningsmaterial för små barn och ingår också i Kompisväskan.

(Folkhälsan, u.å. Kompisväskan).

Må bra i förskolan (2011) är en bok som är framtagen för att främja välbefinnandet i daghemmen och minska stressen. I boken finns bl.a. olika massage övningar, yoga, lekar, mindfulness, musik, miljö och pedagogens roll för att öka trivseln i daghemmen. Det man vill uppnå med övningarna är att skapa en lugnare och bättre miljö för barnen. (Ellneby, 2011).

6.5 En trygg samvaro

För att barnen skall kunna skapa fina relationer med andra barn och lära sig nya saker krävs det att daghemmet är tryggt. Barnen skall vara respekterade och uppskattade. Barnen skall också få känna tryggheten av att det finns vuxna att vända sig till och få hjälp av. Pedagogerna skall se till att hålla ordning i barngruppen, detta är en trygghet för barnen att veta att pedagogerna har koll på läget. I en barngrupp där det förekommer både kränkningar och mobbning är det inte pedagogerna som styr utan det är då barnen som har tagit över. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s. 23).

I leken har tryggheten en stor betydelse för barnen. Trygghet är en grund för att barnen skall vilja leka och för att nyfikenhet skall uppstå samt för att de skall vilja ta del av vad som händer på daghemmet. (Broberg, Hagström & Broberg, 2012, s. 278)

Det är pedagogens uppgift att klargöra vad som är okej eller inte i frågan om hur man skall bete sig i barngruppen. Om pedagogen tydligt visar att ett kränkande beteende inte är okej så lär sig barnen också det, men om pedagogen ignorerar och struntar i att tillrättavisa det negativa beteendet tror barnen att det är acceptabelt att behandla varandra så. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s 24).

Ens förhållningssätt gentemot barnen samt andra i personalen är avgörande för vilka normer och värden som finns i barngruppen. Om det råder en dålig stämning bland personalen vilket leder till att det påverkar det mobbningsförebyggande arbetet gör att det avspeglar sig på barngruppen. En positiv stämning bland personalen är en förutsättning för att få en positiv stämning bland barnen i gruppen (Ibid., s. 24).

6.6 Metoder och förhållningsätt för att förebygga mobbning

För att förebygga mobbningen finns olika metoder och förhållningssätt som man skall återspegla i sitt arbete som pedagog. Med förhållningssätt och metoder skapar man en trygg miljö i daghemmet, barnens självkänsla blir starkare, det hjälper till att utveckla sociala och emotionella färdigheter, man diskuterar och löser moraliska och etiska frågor med gruppen, barnen känner sig delaktiga i daghemmet, de stöder jämställdhet mellan pojkar och flickor och att man deltar och styr då det behövs i barnens lek. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s. 23).

6.6.1 Sociala och emotionella färdigheter

Det är viktigt att stöda barnen i deras samspel för att de skall öka sina sociala och emotionella färdigheter. Man vill att barnen skall utveckla de förmågor som behövs för att de skall kunna komma överens med andra barn. Barnen behöver också lära sig att förstå sina egna känslor samt kunna avläsa andra människors känslor. I daghemmen skall barnen få träna på att samspela med andra, t.ex. när de lär känna någon annan, att få vänner, få känna sig som en del av en grupp, berätta om sig själv, lära sig vad som kan vara sårande för andra samt att ta hänsyn till andra i omgivningen. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s. 24-25; Fagerli, Lillemyr & Söbstad, 2001, s. 103-104).

Det finns många exempel på hur man i vardagen i daghemmet tränar på de sociala och emotionella färdigheterna. För att träna på sina sociala och emotionella färdigheter kan t.ex. handla om att man berättar om sina egna känslor samt sätta ord på andras känslor. Att vara generös och dela med sig till andra och även kunna ta emot när någon annan vill dela med sig är träning som ökar ett barns sociala och emotionella färdigheter. Ett annat exempel är när man städar undan efter sig då man har lekt eller pysslat, då övar man på att vara hjälpsam. När man tröstar någon som är ledsen då övar man på att visa omtänksamhet. Genom att lyssna på andra och själv bidra med sin egen åsikt tränar man på samarbetsförmågan. I lekar kan det hända att man måste förhandla och kompromissa för att alla skall vara nöjda och glada, detta är också ett sätt att öva på sina sociala och emotionella färdigheter. Att respektera varandras gränser och visa att man själv har gränser är också en typ av träning för de sociala

och emotionella färdigheterna. Man tränar också på sina färdigheter när man tar ansvar för sina handlingar. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s. 26).

6.6.2 Leken

För att kunna förebygga mobbning spelar leken en viktig roll. Den vanligaste formen av mobbning som förekommer bland små barn är att utesluta någon ur leken. Den formen visar sig oftast i situationer eller lekar där barn själva väljer vem de vill leka med. När barnen själva bestämmer vem de vill leka med kan det innebära att de använder sig utav makt och manipulation för att få leka med någon eller några utvalda barn. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s. 33).

Om ett barn har inkluderats i en lek som har påbörjats kan barnet som deltar i leken bli utfrys vid ett senare tillfälle. Om reglerna ändras hela tiden i leken så uppstår en sådan situation att ett visst barn inte har möjlighet att vara delaktig i leken. Det kan också vara så att ett visst barn får en roll som innebär att han eller hon inte kan delta i leken på samma sätt som de andra barnen. Om en vuxen inte följer med leken är det svårt, nästan omöjligt att upptäcka om en sådan situation i leken uppstår. (Ibid., s. 33).

Leken är ett bra tillfälle för barn att öva på sina sociala färdigheter t.ex. att visa hänsyn till andra, att hitta lösningar för att alla skall vara nöjda(kompromissa) och att berätta sin egen åsikt. En vuxen behöver observera leken för att kunna avgöra om man behöver hjälpa till att styra upp leken eller om barnen själva kan lösa konfliktsituationen på ett bra sätt och på så vis öka sina sociala färdigheter i samspelet med andra. . (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s. 33; Fagerli, Lillemyr & Søbstad , 2001, s. 80, 94).

Om barnen börjar utesluta, ta till maktsituationer eller smutskasta någon i en lek är det på den vuxnas ansvar att ingripa och reda ut situationen. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s. 33).

Eftersom personalen på ett daghem skall vara närvarande har de också möjlighet att observera barnens samspel under dagen. Det innebär att det är lättare att upptäcka om mobbning förekommer och att förebygga så att vissa situationer inte övergår till en mobbningssituation. (Ibid., s. 33).

När man iakttar barnens lek får man mycket kännedom om hur gruppen ser ut, hur barnens sociala relationer ser ut och hur det enskilda barnet kan samspela med andra barn. När man som pedagog leder en lek och deltar kan man med säkerhet veta att varje barn får en delaktig roll i leken. Pedagogen kan också stödja och introducera barn som inte ännu har utvecklat de färdigheter som behövs för att kunna ansluta sig till en lek. Barn gläds då vuxna deltar i leken. Vuxna kan hitta på nya saker som kan utveckla leken. Små barn kan ibland ha svårt att hitta på nya roller, ta med en ny leksak eller att leken tar en ny vändning. Men en vuxen kan hjälpa till med detta och på så sätt kan barnet fortsätta att vara och känna sig delaktig i leken. Detta innebär att en vuxen kan påverka om ett barn skall kunna fortsätta att delta i en lek eller inte. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s. 34).

Det finns med andra ord många positiva saker med att en vuxen deltar i leken:

- Barnen gläds av att en vuxen deltar
- Den vuxna kan bidra med nya saker i leken
- Alla barn kan delta
- Man kan stöda de barn som har svårt att leka
- Man förhindrar mobbning
- Man uppmanar gruppen att ta hand om varandra
- De sociala färdigheterna utvecklas genom att man finns där för att handleda och stöda (Ibid., s. 35).

6.6.3 Beteende- och moralfostran

De viktigaste grunderna för det mobbningsförebyggande arbetet är beteende- och moralfostran. Beteendefostran innebär att man skall lära barnen att man skall behandla andra människor väl. Barnen iakttar och tar efter hur vuxna bemöter andra människor och det är viktigt att man föregår med gott exempel. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s. 35).

Man kan påbörja inläringen av moral och etik i en väldigt tidig ålder, redan från ett till tre års ålder. För att förebygga mobbning måste barnen kunna sätta sig in i en annans människas situation, att kunna känna empati. Barnens moral skall ha utvecklats för att kunna känna empati. Det är i vardagssituationer som små barn utvecklar moral. (Ibid., s. 35).

Coloroso(2003, s. 106) skriver om att moralfostran inte enbart handlar om att man skall veta hur man skall agera i en viss situation, utan också varför man skall agera är en betydande sak i den moraliska fostran. Att behandla andra rättvist och med omtanke skall göras till en självklarhet. Det är i barnets hem som den moraliska fostran får sin början, därför är det viktigt att skapa goda vanor från början.

6.6.4 Jämställdhet i daghemmet

Alla barn skall ha samma skyldigheter, rättigheter och möjligheter oberoende av kön, med andra ord skall det vara jämställt. Vuxna behandlar ofta barn olika beroende på om det är en flicka eller en pojke de möter, att förväntningarna och attityderna skiftar beroende på vilket kön barnet har. Det här gör de vuxna automatiskt men det kan påverka barnen som resulterar i begränsningar p.g.a. vilket kön man har, det i sin tur kan ha negativa följder på deras möjligheter och utveckling. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s. 44; Eidevald, 2011, s. 11-12).

För att få jämställdhet i daghemmet avgörs hur man som pedagog bemöter barnet. Om vi har olika förväntningar och krav beroende på om det är flickor eller pojkar reflekteras det på vårt sätt att handla. Dessa handlingar blir också barnets förväntningar på hur man skall vara och bete sig. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s.44; Eidevald, 2011, 52-53.)

Om barn blir lärda att flickor skall bete sig på ett sätt och pojkar på ett annat är risken stor att ett barn blir mobbad om han/hon inte beter sig som han/hon borde. Därför är det viktigt att inte visa sådana begränsningar och attityder i sitt arbete, att man bemöter alla barn lika, alla skall ha samma rättigheter och möjligheter oberoende av kön. För att få jämställdhet i daghemmet skall man ge barnen olika valmöjligheter istället för att ta bort möjligheter. (Stoor-Grenner & Kirves, 2011, s. 44).

Reglerna på ett daghem skall gälla alla barn, det är ingen skillnad på om det är en flicka eller pojke. T.ex. om någon pojke bryter mot en regel kan man inte hänvisa det beteendet till att det är typiskt för pojkar. Om man har overseende med ett oacceptabelt beteende är det som att godkänna det. I en mobbningsituation kan det leda till att man bortförklarar mobbningen med att det beteendet är typiskt för pojkar eller flickor. (Ibid., s.44).

Personalen (både kvinnliga och manliga) på ett daghem skall kunna testa på olika saker och visa för barnen att exempelvis en viss sport inte är enbart för pojkar eller enbart för tjejer. Att visa att man vågar pröva på olika saker, fast man i början inte är så särskilt bra på det. Det öppnar dörrar för barnen att också pröva på nya saker och det visar också att det inte gör någonting om man inte lyckas. Barnen tar efter vuxna, så om en vuxen inte förmedlar begränsningar (med tanke på könsroller) så drar barnen inte heller en gräns för vad som är flickigt och pojkigt, detta hör också till det mobbningsförebyggande arbetet. (Ibid., s. 44).

7 Empiriskdel

I detta kapitel kommer det att klargöras varför den kvalitativa forskningsmetoden har blivit använd samt hur processen har gått till. Även sekretessfrågor kommer att behandlas. Resultatet av forskningen kommer att behandlas i nästa huvudkapitel.

7.1 Undersökningsmetod

Före undersökningen börjas är det viktigt att avgöra vilken metod man skall använda sig utav. Antingen den kvalitativa eller den kvantitativa metoden. Den kvantitativa metoden handlar mycket om att svaren man får skall vara objektiva svar, med andra ord skall de vara opersonliga eller mera som fakta. Den kvalitativa metoden handlar om svaren som används är subjektiva, mera personliga. (Starrin & Svensson, 1994, s.19).

Den forskningsmetod som har används är den kvalitativa forskningsintervjun. Steinar Kvale & Svend Brinkmann (2009, s. 17) beskriver metoden på ett bra sätt:

”Den kvalitativa forskningsintervjun försöker förstå världen från undersökningspersonernas synvinkel, utveckla mening ur deras erfarenheter, avslöja deras levda värld som den var före de vetenskapliga förklaringarna”

Arbetets grundtanke är att forska i vad som fungerar väl för de intervjuade i just deras daghem för att förebygga mobbning samt vid ingripande när mobbning förekommer bland barnen. Att verkligen få höra ur deras synvinkel vad som ger bästa resultat för dem.

Att göra personliga intervjuer gör så att respondenterna får svara så fritt och öppet som möjligt, vilket ger det bästa resultatet i detta sammanhang.

7.2 Respondenterna

När den empiriska delen av arbetet påbörjades var det självklart vilken målgrupp som man ville komma i kontakt med och intervjua, nämligen pedagoger som arbetar i daghem.

Till att börja med kontaktades flera olika daghemsföreståndare och frågade om det fanns barnträdgårdslärare eller barnskötare som kunde delta i min intervju. Skribenten valde också att kontakta barnträdgårdslärare direkt.

Sammanlagt har fem intervjuer gjorts, pedagogerna härstammar från tre olika daghem. Det innebär också att flera intervjuer har gjorts på samma arbetsplats/daghem, men respondenterna arbetade på olika avdelningar. Även fast en del pedagoger arbetar på samma daghem men på olika avdelningar kan metoderna och tillvägagångssätten för att förebygga och ingripa vid mobbning se olika ut. Respondenterna har fått frågorna på förhand, så de har varit medvetna om vilka frågor som kommer att tas upp under intervjun. De personliga intervjuerna har gjorts under våren 2016.

7.3 Sekretessfrågor

Före intervjun påbörjades presenterade skribenten sig och grundtanken med arbetet för den som skulle bli intervjuad. Syftet med intervjun och arbetet har förklarats för respondenterna både vid den första kontakten samt före intervjun påbörjades.

De som intervjuas är anonyma och materialet som har skapats under intervjuns gång hanteras med största försiktighet och raderas efter användning, t.ex. inspelningarna raderas och lika så dokumenteringen. Inga namn nämns i resultatredovisningen just för att de intervjuade är och skall förbli anonyma. Respondenterna är också medvetna om att de är anonyma i detta arbete.

8 Resultatredovisning

I detta kapitel analyseras intervjuerna med pedagogerna, med andra ord behandlas svaren från intervjuerna och lyfts fram i undersökningen. Resultaten kommer att framställas enligt vilken ordning som frågorna har ställts till respondenterna. Frågan om hur man förebygger mobbning på daghemmet samt frågan om de använder något mobbningsförebyggande program har sammanslagits i resultatredovisningen eftersom frågorna går hand i hand.

8.1 Åldern på barnen som pedagogerna arbetade med

Intervjuerna inleddes med frågan om hur gamla barnen i just deras barngrupp är, för att få en bild av barnens ålder. Respondenternas barngrupper varierade från tre till sex års ålder, i vissa fall hann barnen fylla sju före dem fortsatte vidare till skolan.

8.2 Har mobbning förekommit bland barnen på din arbetsplats?

På frågan om mobbning har förekommit bland barnen på arbetsplatsen framkom mycket olika svar. De flesta ansåg att mobbning inte förekommer bland barnen på deras avdelningar.

En respondent ansåg inte att mobbning förekommer, men att det finns tendenser till sådant som kan leda till mobbning. Under en intervju framkom det att mobbning inte förekommer. Retande kan nog förekomma men att det inte är riktat gentemot en och samma person utan att det är mera utspritt bland alla.

Jag fick även svaret att mobbning inte har förekommit tack vare det mobbningsförebyggande arbetet som görs på daghemmet och att de jämt försöker vara steget före.

Ett annat svar var också att mobbning alltid förekommer i en viss mån. Respondenten anser att fyra åringar inte har ett så utstuderat tillvägagångssätt medan förskolebarnen nog vet om när de tar krokben eller gör grimaser. Med andra ord anser respondenten att det är lite skillnad på om barnen är fyra eller sex år, men mobbning förekommer alltid ansåg den svarande.

8.3 Exempel på hur man förebygger mobbning vid daghem

Under alla fem intervjuer framkom det att man diskuterar mycket med barnen kring hur man skall behandla andra för att vara en bra kompis samt prata om hur man själv vill bli bemött av andra och att prata om allas lika värde. Detta är viktigt att diskutera i barngruppen kontinuerligt under årets lopp, även om det inte har förekommit något negativt beteende.

Det framkom också att om konflikter eller andra incidenter uppstår tar man tag i problemet direkt, genom att diskutera vad som hänt och hur man skall vara gentemot kompisar. En respondent berättade om just diskussioner med barnen, hur viktigt det är att ta upp i minsta lilla detalj, t.ex. gå via djuren, om de ser skator där ute som bråkar så diskuterar de kring den händelsen. En pedagog berättade om att de vill att barnen ska vara medvetna om att de kan komma och berätta för daghemspersonalen om man känner sig orättvist behandlad eller berätta om man lägger märke till att något annat barn blir ledsen.

Som tidigare nämndes i kapitel 6.1 så anser Stoor-Grenner & Kirves (2011, s. 10) att man skall skapa en så jämlik och trygg atmosfär i daghemmet som möjligt, på så vis förhindrar man att mobbningen skall få en början. Att hitta lösningar och få stopp på konflikter och bråk är ett sätt att förebygga för att det inte skall utvecklas till mobbning i ett senare skede.

Diskussioner med föräldrarna är viktiga nämnde de flesta respondenter.

En pedagog berättade om att på daghemmet gör de upp regler tillsammans med barnen, reglerna fastställs så att alla barn och vuxna skall må bra och få trivas i daghemmet. Reglerna repeteras med barnen under årets gång.

Att vara lyhörd är en viktig sak nämnde flera av de intervjuade. Att vara uppmärksam på vad som händer mellan barnen och iaktta deras samspel är ett sätt att förebygga så att inte mobbning skall förekomma.

Det framkom även i några av intervjuerna att temadagar planeras in under året och att de brukar ha vänskap som tema ibland, då diskuterar man med barnen kring hur en bra vän är.

Böcker och sagor är bra mobbningsförebyggande tillvägagångssätt som används. De flesta böcker har ett budskap. Ibland handlar boken om direkt eller indirekt mobbning och efter en högläsning går man igenom och diskuterar med barnen om bokens handling och om hur de tror att t.ex. flickan eller pojken i boken kände sig.

En respondent berättade om en lek som de brukar använda sig utav flera gånger i veckan. Man skall skriva upp alla barnens namn på lappar och sedan i tur och ordning dra lappar och

delas in i grupper, max fyra barn per grupp, tills alla barn är indelade i en grupp. Sedan blir varje grupp tilldelad en lek. Det dras nya lappar från gång till gång och på så vis varierar grupperna. Denna övning gör så att barnen får nya vänner att leka med samt att de lär sig att man skall kunna leka med alla.

I kapitel 6.7 står det att leken spelar en viktig roll i det mobbningsförebyggande arbetet. Den vanligaste mobbningsformen som förekommer bland små barn är att utesluta någon ur en lek. Den tidigare nämnda leken som respondenten berättade om är ett utmärkt mobbningsförebyggande tillvägagångssätt att använda sig av, för att öva på och visa barnen att alla skall kunna leka tillsammans.

En annan övning som en respondent berättade om och använder sig utav bland barnen handlar om att plocka fram den egna självkänslan och att se positivt på varandra. Man skall samla barnen och sedan skall ett utvalt barn gå till ett annat rum, då får de resterande barnen säga någonting bra om det barnet som har gått ur rummet. Då alla har sagt sitt så får barnet komma in till samma rum som alla de andra. Sedan berättar de om vad som sades, alltså vad de tycker är bra med den kompis som hade gått ur rummet. Denna övning uppskattas av barnen menade respondenten.

En gemensam övningar som nämndes av flera utav de intervjuade var kompismassage. Flera av de intervjuade använder sig utav Folkhälsans avslappningsmaterial Lilla chilla som ingår i kompisväskan. Alla respondenter använder sig antingen mer eller mindre utav Folkhälsans Kompisväskan. En respondent sade att då man vill ha någonting extra används material ur kompisväskan medan någon annan berättade om att den används regelbundet bland 5 åringarna.

Programmet Stegen som är en vidareutveckling av materialet Stegvis används utav flera av de intervjuade men mest används Stegen med de äldre barnen. Stegvis används det ännu också material ifrån enligt en respondent. Många lägger in lite av Stegen varje dag i förskoleprogrammet. Programmet Start använder några sig utav, men mest använder de Start med de yngre barnen.

8.4 Att ingripa vid mobbningsituationer på daghemmet

När frågan ställdes till respondenterna om hur man ingriper vid mobbningsituationer gav alla intervjuade till först samma svar, att diskutera med barnen som det handlar om, vad det är som har hänt. Alla respondenter ansåg också att man skall ta tag i situationen direkt man får reda på att mobbning pågår. Man skall berätta för den som utför de negativa beteenden att man inte får kränka andra och förklara varför. Viktigt är att prata med den som har blivit utsatt för kränkningar, hur han eller hon känner sig. En respondent ansåg att det är viktigt att prata enskilt med den som har kränkt någon samt diskutera enskilt med den som blivit utsatt för de negativa beteendena.

”Om det är en tydlig mobbningsituation så då anser jag att det är viktigt att man diskuterar med parterna enskilt, att man inte tar dem tillsammans. I en vanlig konflikt tar vi oftast båda parterna tillsammans och reder ut tillsammans och funderar hur vi ska få det bra. I en mobbningsituation så är den här mobbaren oftast mycket starkare, i maktposition på något sätt så att bara med sin närvaro så kan den till exempel få den andra att säga att nää det var nog bara på skoj, att inte var det nu så farligt”

Olsson (2013, s.28) beskriver mobbningen likadant som citatet. Mobbningen framkommer när en person har mer makt än någon annan, i och med detta hamnar den utsatte i underläge och kan inte försvara sig själv. På det viset är det nog viktigt att tala med de olika parterna skilt, så att alla vågar och kan säga sin åsikt utan att påverkas av personen som är i maktposition.

Under alla intervjuer sades det också att man skall diskutera och informera om händelserna med båda parternas föräldrar, så fort som möjligt. Enligt några respondenter brukar det ge bra inverkan på barnen när föräldrarna diskuterar där hemma med barnen och förklarar att man inte får vara elaka mot andra.

Det nämndes även i intervjuerna att man skall diskutera allmänt i gruppen också, t.ex. läsning ur en bok som har mobbningsförebyggande handling, eller ordna temadagar med vänskap som huvud ämne.

Det är också viktigt att man informerar alla i personalen om vad som har pågått, på så vis kan alla hjälpa till att vara extra uppmärksam. Det kom också fram under intervjuerna att vid behov kan man kontakta specialbarntädgårdslärare för att få hjälp och stöd, även kurator finns det tillgång till.

Det nämndes också att dokumentering är viktigt. Allt vad som sägs av barnen, föräldrarna och personalen samt vad man kommer fram till skall skrivas ner.

8.5 Uppföljning efter mobbningsituationer

För att försäkra sig om att mobbningen har fått ett slut är det viktigt att uppfölja. Därför ställdes frågan om hur man uppföljer efter mobbningsituationer, efter själva ingripandet. Alla respondenter svarade att det är viktigt att prata med barnen, den som har blivit utsatt, fråga om allt känns bra eller om det fortfarande finns någon som utsätter han eller hon för negativa handlingar. Alla svaranden sade också att det är viktigt att prata med föräldrarna och fråga om barnet har där hemma berättat om några nya mobbningsituationer har uppstått på daghemmet.

Stoor-Grenner & Kirves (2011, s.22) anser också att uppföljning av mobbning inkluderar att diskutera med både barn och föräldrar, fråga vad de anser om situationen, om mobbningen har fått ett slut. Detta är ett sätt att försäkra sig om att mobbningen har upphört eller få reda på om den ännu pågår.

Respondenterna svarade också att det är viktigt att man är lyhörd, uppmärksam, håller ett extra öga både på de barn som har utfört mobbningshandlingar samt de barn som har blivit utsatta för mobbningen. För att man skall vara extra uppmärksam nämndes det också att det då gäller att hela personalen är medveten om vad som tidigare har hänt och vilka barn det gäller. En pedagog sade också att det är lättare att hålla koll på barnen och se om någon situation uppstår både utanför och inne i daghemmet än vad det är i skolan, eftersom i daghemmet är det mera anställda än vad det är i skolan.

Efter mobbningsituationer sades det också att man skall fortsätta med det mobbningsförebyggande arbetet i gruppen. Det är viktigt att göra barnen medvetna om att de kan komma och berätta för daghemspersonalen om de känner sig illa behandlad av någon.

8.6 Handlingsplan mot mobbning

Den sjätte frågan var om daghemmen har en handlingsplan mot mobbning. Vilket de alla också hade. Förskolan går under lagen om grundläggande utbildning. Enligt lagen om

grundläggande utbildning (628/1998, 29§) så skall kommunen eller själva daghemmet göra en plan för skydda barnen från mobbning. En stor del av respondenterna svarade att deras daghem har utformat en egen handlingsplan mot mobbning, den gäller alltså specifikt för dem. Handlingsplanen går igenom och delas ut åt föräldrarna på hösten.

Under en annan intervju berättades det att de använder sig av kommunens handlingsplan mot mobbning, men att de har planer på att utarbeta en egen handlingsplan som specifikt gäller deras enhet. Tillsvidare använder de sig av kommunens handlingsplan mot mobbning.

Stoor-Grenner & Kirves (2010, s. 12) nämner också att handlingsplanen är bra material att visa för föräldrarna, men även när det anställs ny personal är det bra att gå igenom handlingsplanen mot mobbning som gäller för just det specifika daghemmet.

9 Kritisk granskning och slutdiskussion

Den röda tråden i detta arbete är förebyggande av mobbning bland små barn samt ingripande i mobbning. Syftet med detta slutarbete var att ta reda på hurudant mobbningsförebyggande arbete som fungerar väl och som verkligen används i daghem av pedagogerna samt hur man går tillväga när man ingriper vid mobbningsituationer bland barnen. I teoridelen har olika metoder, program och tillvägagångssätt som kan användas av daghemspersonal beskrivits. Men finns det även andra sätt att förebygga mobbning i daghem och vad fungerar väl för enskilda daghem?

Teoridelen i arbetet har lagts upp på ett sätt som för skribenten är den mest logiska. I teoridelen har det först och främst handlat om allmänt om mobbning, om den som utför mobbningen och så har det skrivits om den som blir utsatt för mobbningen. Dessa ämnen behandlas för att läsaren skall kunna veta vad som i teorin verkligen är mobbning eller vad som inte är mobbning. I det femte huvudkapitlet har det analyserats kring en forskning som handlar om huruvida det förekommer mobbning bland små barn, vilket det nog gör enligt den forskningen. I det sjätte och sista huvudkapitlet av teoridelen har skribenten valt att ta upp vad en handlingsplan för att förebygga samt ingripa vid mobbningsituationer vid daghem skall innehålla samt varför det är nödvändigt för daghemmen att antingen sammanställa en egen plan eller använda sig av kommunens handlingsplan. I det sista kapitlet i teoridelen tas det upp hur man kan förebygga mobbning i daghem samt hur man ingriper när mobbning förekommer bland barnen. Detta behandlas i slutskedet av teoridelen för att få en aktuell övergång till det förebyggande arbetet samt ingripandet vid mobbningsituationer som konstateras i intervjuerna med daghemspersonalen.

Den kvalitativa metoden har används i detta arbete och det har gjorts personliga intervjuer med pedagoger som arbetar i daghem. Genom att göra personliga intervjuer blir det en öppen diskussion angående ämnet.

I resultatredovisningen nämns olika metoder som pedagogerna använder sig av i daghemmen för att förebygga mobbning och om hur man kan ingripa i mobbning samt hur man följer upp efter att man har ingripit i mobbning. En del av svaren kan man direkt förknippa med de tidigare metoderna som nämns i teoridelen, men även många nya arbetssätt och metoder som det inte finns i teoridelen berättades det om.

Pedagogerna som blev intervjuade arbetade med barn som var mellan tre till sex år gamla. I intervjuerna ställdes frågan på om mobbning har förekommit bland barnen på deras daghem. Svaren varierade från att mobbning inte förekommer till att mobbning alltid förekommer till en viss mån. En pedagog sade att det inte förekommer mobbning men att det finns tendenser till sådant som skulle kunna utvecklas till mobbning.

På frågan om hur man förebygger mobbning i daghem hittar man både i arbetets teoridel samt i svaren från intervjuerna att det är av stor vikt att diskutera med barnen om hur man skall bemöta andra, hur man själv vill bli bemött och att berätta om allas lika värde. Respondenterna använder sig av sagoböcker, detta är också ett sätt att nå ut till barnen, för ofta handlar böckerna om vänskap eller samspel med andra. Även att införa det mobbningsförebyggande arbetet i olika lekar berättade pedagogerna om och gav exempel på sådana lekar. Pedagogerna berättade också om att det är viktigt att vara uppmärksam i barnens samspel, då upptäcker man om mobbning förekommer eller om man behöver hjälpa till för att lösa konflikter och bråk. I alla intervjuer sades det att man använder något mobbningsförebyggande program i daghemmen, så som Stegen, stegvis, Start eller kompisväskan. I teoridelen har alla de tidigare nämnda programmen beskrivits.

Under intervjuerna frågades också om det finns vid daghemmen en handlingsplan för förebyggande av mobbning samt ingripande vid mobbning. Några pedagoger berättade att kommunens plan används och några pedagoger svarande att daghemmet hade utformat en egen handlingsplan.

När man ingriper i mobbning berättade alla pedagoger om att man skall direkt ingripa och prata med alla de barn som är inblandade i mobbningen. En annan viktig sak är att prata med barnens föräldrar, berätta vad som hänt så att de kan diskutera mera hemma om saken. Lika så skall man också uppmärksamma personalen på daghemmen om mobbningen, så att alla är medvetna om vad som hänt och på så vis kan hålla ett extra öga på de barn som är inblandade.

För att veta att mobbningshandlingarna har fått ett slut så följer man upp på olika sätt i daghemmen. Pedagogerna berättade om att de följer upp genom att iaktta och vara uppmärksamma på barnens samspel, för att hålla koll att mobbning inte förekommer mera. Ett annat sätt att få reda på om mobbningen har fått ett slut är att diskutera med föräldrarna, om barnet där hemma har berättat om han/hon fortfarande känner sig illa behandlat av någon i daghemmet. Någon respondent nämnde också att de fortsätter med det

mobbningsförebyggande arbetet genom t.ex. att planera in en temadag/vecka som är inriktat på vänskap.

Temat för detta slutarbete valdes för att det är ett viktigt ämne som varje daghemsanställda måste kontinuerligt överväga i sitt arbete bland barnen. Den som vill få mera kunskap om mobbningsförebyggande arbete i daghem samt hur man ingriper om mobbningshandlingar förekommer bland barnen kan ha nytta av detta arbete. Som skribent för detta arbete kommer jag att ta till mig av den information som kommit fram under arbetets gång, med andra ord kommer jag att ha nytta av det i min framtida yrkesroll som pedagog. Även som förälder kommer jag att ha nytta av detta arbete och veta hur man skall förebygga mobbning i vardagen.

Det har varit intressant och lärorikt att få göra intervjuer med daghemspersonal och höra deras tillvägagångssätt, metoder och yrkeskunskaper för hur de förebygger och ingriper i mobbning. Under intervjuerna har jag fått se att personalens mobbningsförebyggande arbete är något som sker dagligen i daghemmet, vilket bevitnar om professionalitet som pedagog enligt min åsikt. I alla aktiviteter och samlingar skall barnen behandlas jämlikt och varje barn skall få berätta om sina känslor och tankar.

Mobbning är ett väldigt brett område att behandla och antalet skrivna sidor skulle kunna fördubblas. I teorin behandlas det som jag anser vara nödvändig information i detta syfte. Det som har varit det svåraste med detta arbete är inte att hitta information om ämnet utan tvärtom, att begränsa vad som anses vara viktigt och vad som kan utelämnas. Detta är en punkt som kan ses som kritiskt i mitt arbete. Men enligt mitt tycke och kunskap har jag tagit upp det som jag anser är angeläget och viktigt att behandla.

Källförteckning

- Broberg, M., Hagström, B. & Broberg, A. 2012. *Anknytning i förskolan. Vikten av trygghet för lek och lärande*. Lettland: Natur & Kultur.
- Coloroso, B. 2003. *Mobbningens tre ansikten. Så bryter vi våldets onda cirkel*. Falun: Egmont Richter AB.
- Eidevald, C. 2011. *Att göra jämställdhet i skolan. "Anna bråkar!"*. Indien: Liber AB
- Ellneby, Y. 2011. *Må bra i förskolan*. Malmö: Svergies utbildningsradio.
- Fagerli, O., Lillemyr, O. F. & Søbstad, F. 2001. *Vad är förskolepedagogik?*. Sverige: Studentlitteratur.
- FN:s konvention om barnens rättigheter. U.å.[Online]
<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten> [hämtat: 3.3.2016].
- Folkhälsan, u.å. Kompisväskan [Online]
<http://www.folkhalsan.fi/kompisvaskan> [hämtat: 15.3.2016]
- Gíslason & Löwenborg [u.å] Start för de yngsta. [Online]
<http://www.gislasonlowenborg.com/start-for-de-yngsta/> [hämtat: 15.3.2016]
- Gíslason & Löwenborg [u.å] Stegen och StegVis. [Online]
<http://www.gislasonlowenborg.com/stegen-stegvis/> [hämtat: 15.3.2016]
- Höistad, G. 2001. *Mobbning och människovärde. Om förtryck, utanförskap och vad vi kan göra*. Göteborg: Förlagshuset Gothia AB.
- Institutet för hälsa och välfärd, 2005. *Grunderna för planen för småbarnsfostran*[Online].
https://www.thl.fi/documents/605877/747474/vasu_svenska.pdf [hämtat: 4.3.2016].
- Jenninger, C. 2015. *En skola fri från mobbning. Kunskap, inspiration, tips och råd till föräldrar, lärare och alla som vill förändra*. Polen: Beijbom Books AB.
- Olsson, C. 1998. *Mobbning och våld i verkligheten*. Slovenien: Warne Förlag.
- Olsson, C. 2013. *Verktyg mot mobbning och kränkning. Ansikte mot ansikte och i cyberrymden*. u.o. Skolbörsen Förlag.
- Olweus, D. 1999. *Mobbning bland barn och ungdomar*. u.o. Rädda barnen.

Pipping, L. & Arrhenius L. 2013. Hjälp mitt barn är mobbat. Fakta och stöd till föräldrar och skola. Mölnlycke: Gothia fortbildning.

Thors, R. 2007. *Utstött- en bok om mobbning*. u.o. Lärarförbundets Förlag.

Starrin, B. & Svensson, P-G. 1994. *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Sverige: Studentlitteratur.

Steinar, K. & Svend, B.2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Hungary: Studentlitteratur.

Stoor-Grenner M & Kirves L. (2010) Mobbar även små barn? Helsingfors: Folkhälsan & Mannerheims barnskyddsförbund.

Stoor-Grenner M. & Kirves L. (2011) Mobbningsförebyggande arbete inom småbarns fostran. Helsingfors: Folkhälsan & Mannerheims barnskyddsförbund

Finlandsförfattningssamling

Lag om grundläggande utbildning 21.8.1998/628[Online] www.finlex.fi [hämtat: 4.3.2016].

Bilagor

Intervjufrågor:

1. Hur gamla är barnen som du arbetar med
2. Har mobbning förekommit bland barnen på din arbetsplats
3. Kan du ge exempel på hur du förebygger mobbning på ditt daghem
4. Kan du berätta hur du ingriper vid mobbningssituationer på daghemmet
5. Hur uppföljer ni efter mobbningssituationer
6. Finns det vid ert daghem en handlingsplan för förebyggande av mobbning samt ingripande vid mobbning?
7. Använder ni något program t.ex. ”stegen”, ”stegvis” eller ”start”